

sa memòria, nom de mal averany per a la gent rústica i per als monjos («nom sarraí») anà quedant enterrat.

En Terres d'Oc, tenim sobretot *Marmanda* (fr. *-ande*), gran vila del Carcí, sub-prefectura del Tarn-et-Garonne; però també hi ha la variant amb *i*: *Mirmande*, més enllà del Roine, en el dept. Drome (c^o Loriol). Un poema famós de Bertran de Born ens donarà la millor documentació d'aquests noms i d'altres afins en *-anda*.

«D'un sirventès no'm chal far milhor ganda --- / car n'ai razò tan novel'e tan granda, del jove rei --- / puis N'Aenrrics --- / que malvatz fai car aissi viu a randa; / reis coronatz que d'autrui pren liuranda / mal sembla --- Arnaut lo marquès de *Bellanda* / ni'l pro Guilhelm que conquès *Tor Mirmanda*, / tan fo prezat / Ja per dormir non er de *Coberlanda* ['Cumberland'] / reis, dels anglés, ni conquerà Irlanda, / ni de Peiteus non aura la *miranda*, / ni ducs clamatz, de la terra normanda. / Lo coms Jaufrés en cui es *Brasilianda* / volgra fos primiers natz ---» (Appel, *Chrest.* 67. v. 13; ed. Stimming, n° 6).¹ Altres mss. de Bertran de Born porten *Milm*-(ms. D), *Mirn*-(ms. A) etc.

També en Uc de Saint-Circ: «C'aissi fo Guillems conquerén / de *Tor Milmanda* e d'Aureng' eissamén» Com s'ha demostrat, es tractava del *Guillaume au Court Nez* de l'èpica francesa, que amb la presa d'Aurenga (fr. *Orange*) va assaltar juntament la *Tour Gloriette* que és a la que es refereix aqueixa *Tor Milmanda* de l'èpica dels occitans, cf. Chabaneau (*RLR* 1887, 603ss., 1888, 200ss); i nota en l'ed. d'En Born, per Ant. Thomas (57. n.5)

En *Torlanda* hem de veure una duplicació del procés que havia conduït a la implantació del manlleu èpico-occità *Milmanda* / *Mirmanda*. D'aqueixa *tor-M*. d'En Born i d'En Saint-Circ vingué també el nostre *Tor-(mi)l(m)anda*.

Aquest compost fou un poc espatllat pel temple de Barberà, remembrants de Guilhem d'Aurenga, emmotllant-lo a l'estructura trisíl·laba de *Mirmanda* i de *Scorpianda*; i potser s'hi barrejà algun altre dels citats noms en *-anda* (*Belanda*, *Garlanda*, *Bresilianda*, *Urlanda* (agr. d'Antignac) i *Roche d'Urlande*, te. St. Ferdinand de Riom (Cantal); o bé NPP germànics com *Helmand*. El fet és que *Torlanda* i la *Tour Mirmanda* tenen altres germans occitans. *Tour Marmande* llog., te. Lacouit distr. St. Girons. I *Turlande* mateix, castell feudal i poble en el Cantal (ja documentat *Turlanda* a. 976, 1258, i altres 4 docs.; de 1259 i ss. XVI-XVIII); *Tourlande*, domaine ruiné te. Montchamp (1508) (Amé, *Dict. Top. du Cantal*).

Com que l'àrea dels *Mirmande* occitans és en part gascona, i en tot cas, és de la meitat Sud de l'occità, en la gènesi d'aquest nom transpirenaic intervingué

un nom potser hispano-cèltic o en tot cas lligat amb fonts pre-romanes hispàniques; noms que en part presenten una colpidora igualtat amb *Milmanda*, i en part hi tenen formes almenys paral·leles. En el volum hispànic del *CIL* tenim un NP *Melmandus* (II, 5790), amb variants *Melmanus* (2795 i 2803), i *Mermandus* (981).

En el judici etimològic Schmoll (*Vorkelt. Idg. Hisp.* 101n.) i Pokorny (*Z.Celt.Phil.* XXI, 72) vacil·len entre ibèric i sorotàptic. Jo crec que és això últim, cosa que lliga molt amb el substrat lígur que predomina de la banda d'Aurenga: afegim-hi encara *Minmanti*, *Memman(h)ia*, *Menmandu(K)iae*, dels quals dona cita Holder. Si hi podríem també cercar una clau per al problema, encara pendent, del cast.-port. *Me(n)endo*, com apunta Schmoll, ho deixarem pendent per als col·legues més interessats en l'onomàstica d'allà (cf. però, l'art. *Menat-Sentmenat*, supra, 6).

Que tingui valor orientador per als orígens de *Mirmanda-Torlanda* no crec que hi hagi res més. L'ambient renovellat pel geni popular del gran poeta va posant-nos de nou a la vista de la tradició meravellosa. La *fada* de *Mirmanda* és la que descriu el pas trascendental de la Guerra Púnica, la marxa d'Anníbal a través dels Pirineus: «les fades de *Mirmanda* de Rosselló i Alberes /, dansàvem aquell dia dins lo Bosquet dels Horts /» (VII, 135) i va sortint la seva figura en els cants VI, 25, VII, 24; fins que ve la fi del món «pagà» i la visió s'esfuma amb els mots: «Adéu, cèltica vila de *Mirmanda*!» (XII, 71).

D'altres ho recolliren també en aquelles terres: la dita amb què hem encapçalat l'oï també Mn. Jampy (*Lliris i flors cullides en la munt. de Canigó*) (p. 80); i sobre aquest marxapeu Pere Vidal (*Guide du Rouss.* 71) diu que és un paratge del te. de Terrats; però desconfiem del tot de les dites de folkloristes aficionats: res d'això no es confirma enlloc de la Cat. Nord: ni en les enq. meves de 1959-60, ni en les de Ponsich, *Top.*

Tot és reminiscència de la tradició literària arrencant dels llunyans trobadors. L'autor del *Cuento del Emperador Otas*, leonès (princ. S. XIV), imagina un palau o ciutatella dins les muralles de Constantinoble: «las bueltas de la *Mirmanda* e del grant palacio» (p^o 75 i v^o ed. en la tesi doctoral del meu deixeble Baird, 84.16, 85.25). I com a deixa dels «segres» de les *Cantigas de Amigo* (o dels monjos de Celanova), dues *feligresias* de Galícia: Sta. Eufemia de *Milmanda*, 600 hab., te. Azevedo do Rio, 600 hab., al S. d'Ourense (5 k.O. de Celanova), i Alcozer de *Milmanda*, 200 hab., no lluny d'allà.

¹Altres noms de la sèrie ja són clars. El Bosc de *Bresilanda* era a Bretanya, i se'n parla en *romans* arturians (p. ex. l'*Ivain* de Chrestien de Troyes), *Breselianda* de nou en B. de Born, ed.